

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OSOBNOST ENGELBERTA DOLLFUSSE

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

Autor práce: Kamila Zemanová

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 3

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 6. května 2016

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce panu PhDr. et PaedDr. Marku Šmídovi, Ph.D., za jeho cenné rady, užitečné připomínky a konzultace, které mi poskytl během vypracování mé bakalářské práce. Chtěla bych také poděkovat své rodině a přátelům, kteří mě v průběhu mého studia podporovali.

ABSTRAKT

Předmětem bakalářské práce s názvem Osobnost Engelberta Dollfusse je zmapování Dollfussova života. Engelbert Dollfuss byl významným politikem zejména 30. let 20. století. Od svého zvolení kancléřem změnil Rakouskou republiku v tzv. „austrofašistický“ stát. V rámci budování nového státu zaváděl mnoho opatření, pro která si vysloužil také přezdívku „Milimetternich“. Svůj vybudovaný post si ale dlouho neužil. Kvůli dlouhodobému odolávání nacistickému vlivu se dostal do nepřízně Adolfa Hitlera, a stal se tak jednou z jeho prvních obětí. Cílem bakalářské práce je analyzovat a interpretovat osobnost E. Dollfusse na základě literatury a pramenů z 30. let 20. století, a zachytit tak významné okamžiky jeho života.

Klíčová slova: Engelbert Dollfuss; Křesťansko-sociální strana; Rakousko; Stavovský stát

ABSTRACT

The bachelor thesis „The personality of Engelbert Dollfuss“ focuses on his life. Engelbert Dollfuss was an important politician, especially in the 1930s. Since his election he worked on changing the Republic of Austria into „Austrofascist“ state. Within the creation of the new state, he introduced many new measures, for which he was called „Milimetternich“, but he didn't enjoy his position for a long time. Because of his long resistance against the Nazi influence, he got himself into a disgrace of Adolf Hitler and became one of his first victims. The aim of the bachelor thesis is to analyze and construe the personality and character of E. Dollfusse based on the sources and literature from the 1930s and capture the significant moments of his life.

Keywords: Engelbert Dollfuss, The Christian Social Party, The Republic of Austria, The corporate state

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. DOLLFUSSOVA DOBA A JEJÍ PROBLEMATIKA	8
2. DĚTSTVÍ, MLÁDÍ A KARIÉRA ENGELBERTA DOLLFUSSE	16
2.1 Dětství a mládí.....	16
2.2 Dollfussova kariéra do roku 1932	17
2.3 E. Dollfuss kancléřem	18
2.4 E. Dollfuss vyjednává o půjčce z Lausanne.....	20
2.5 Hirtenberská aféra	21
3. DOLLFUSSOVA DIKTATURA	23
3.1 Události dne 4. října 1933	23
3.2 Únor 1934	24
3.3 Dollfussova nová Ústava 1. května 1934	26
4. DOLLFUSSOVA POLITIKA	28
4.1 Politické vztahy B. Mussoliniho s E. Dollfussem.....	28
4.2 E. Dollfuss versus politické snahy nacistů	29
4.3 Nezdařený atentát na E. Dollfusse	31
4.4 Další boje s NSDAP	31
5. SMRT ENGELBERTA DOLLFUSSE	33
5.1 Přípravy puče	33
5.2 Plány puče se komplikují.....	34
5.3 Smrt Engelberta Dollfusse	35
5. 4. Dozvuky puče	37
ZÁVĚR	39
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	43

ÚVOD

Po první světové válce vznikla Rakouská republika, která se už od svých počátků musela vyrovnat s celou řadou problémů. Pro rakouský národ nebylo zprvu vůbec jednoduché odpoutat se od Německého státu, jelikož jim v tom bránily dlouholeté společné kořeny. Ve 20. letech 20. století, ale i následně ve 30. letech 20. století se Rakousko potýkalo se slabou hospodářskou a ekonomickou situací. Ani politická scéna nebyla ideální. Střetávali se zde dva političtí soupeři, kterými byla strana křesťansko-sociální a strana sociálně-demokratická. Politiku ovlivňovala ke konci 30. let 20. století také nacistická hnutí a popularita strany NSDAP stále rostla. Jednou z nejvýznamnějších osobností této doby byl rakouský kancléř Engelbert Dollfuss, který byl přesvědčeným křesťansko-sociálním politikem. Jeho osobnost dodnes vyvolává diskuse. Z jedné strany je E. Dollfuss vnímán jako fašistický diktátor, ze strany druhé je na něj nahlíženo jako na mučedníka, který položil svůj život za vybudování nového státu a zemřel v boji s nacisty. Pro svá opatření při budování státu a pro svou malou a drobnou postavu si vysloužil přezdívku Milimetternich.

Cílem bakalářské práce je analyzovat osobnost E. Dollfusse v kontextu událostí v Rakousku. Práce zachycuje vývoj této sporné osobnosti od jeho dětství až do jeho smrti, kdy byl během červencového puče roku 1934 zabit nacisty. Zásadněji se budu věnovat vývoji ve třicátých letech minulého století, která prostřednictvím rakouského kancléře přinesla Rakousku největší změny.

Bakalářská práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola zaznamenává vývoj v Rakousku po první světové válce. Poukazuje na problém sebeurčení národa, řeší smlouvy v Saint Germain a nastiňuje politickou a hospodářskou situaci poválečného státu. Druhá kapitola už se zaměřuje na samotného E. Dollfusse, na jeho rodinné poměry, studia a zachycuje jeho kariérní růst na pozadí dění v Rakousku. Ve třetí kapitole se dostávám k Dollfussově diktatuře, kde jsou zaznamenány události, jako je 4. říjen 1933, které vedly k pádu demokracie v Rakousku. Ve třetí kapitole jsou popsány únorové události roku 1933, věnuji se krátce také nové ústavě z roku 1934 a zrušení politických stran. Čtvrtá kapitola je vymezena Dollfussovým politickým stykům s Benitem Mussolinim, jeho protinacistickým snahám a atentátu na kancléřovu osobu. Poslední kapitola je věnována smrti E. Dollfusse. Jsou zde popsány přípravy

nacistického puče, jeho komplikace, následná smrt rakouského kancléře a dozvuky puče.

Citované prameny a literatura jsou převážně tištěné povahy. V práci byla použita česká literatura, které je doplněna převážně německou literaturou. Literatura je ještě doplněna českými a německými novinovými články. Byla využita periodika Národní listy, Jihočeské listy, Hlas lidu, rakouský Arbeiter Zeitung, Neue Freie Presse a Reichspost, která dokreslují nálady mezi obyvateli ve 30. letech 20. století. Nejčastěji využívanou literaturou v bakalářské práci je kniha Mein Vater: Hitlers erstes Opfer od Evy Dollfuss, která byla dcerou E. Dollfusse. Tato kniha je pro bakalářskou práci velmi podstatná, jelikož detailně popisuje kancléřův život a to nejen politický, ale také osobní. Další často využívaná kniha této bakalářské práce je od českého autora Martina Jeřábka, který zachycuje konec demokracie v Rakousku mezi léty 1932-1938.

V bakalářské práci byly využity následující metody. Metoda analyticko-syntetická, komparativní metoda při srovnávání situace ve 20. letech 20. století a ve 30. letech 20. století., a metoda heuristická.

1. DOLLFUSSOVA DOBA A JEJÍ PROBLEMATIKA

První světová válka měla pro Rakousko-Uhersko, jakožto i pro ostatní země, velmi negativní dopad. Rakousko-Uhersko, existující před první světovou válkou, nemohlo být znovu obnoveno. Objevila se zde snaha o vytvoření nového státu, a to o vytvoření tzv. Německého Rakouska. Tento stát měl sdružovat území předválečného státu s převážně německy mluvícím obyvatelstvem.¹ Označení Německé Rakousko bylo oficiálně stvrzeno zákonem, který byl vydán dne 12. listopadu 1918.² Přes veškerá probíhající jednání a snahu vybudovat novou formu státu na základě demokracie, je důležité říci, že k rezignaci Karla Habsburského došlo až dne 11. listopadu 1918.³ I přes tento fakt, dne 30. října 1918, došlo k vytvoření první ústavy nového státu, zatím bez pevně vymezených hranic. Přínosem „Usnesení o základních institucích státní moci“, neboli říjnové ústavy ze dne 30. října, bylo hlavně přerozdělení státní moci Národním shromážděním. Národní shromáždění získalo dle nové ústavy moc zákonodárnou. Tento zákonodárný sbor volil státní radu. Státní rada měla tři prezidenty vytvářející kolektivní hlavu státu a jejím úkolem bylo jmenovat vládu.⁴ Ve vládě si svou popularitu získaly politické strany sociálně demokratická a křesťansko-sociální. Tyto strany získaly ve volbách dne 16. února 1919 141 křesel z celkových 169 křesel. Největší moc měli sociální demokraté v čele s kancléřem Karlem Rennerem.⁵

Po první světové válce bylo nutné určit hranice jednotlivých států a zajistit mír v Evropě, za tímto účelem se konala konference v St. Germain. Mírová jednání v Saint Germain rozhodně neprobíhala dle představ rakouské delegace. Již po předání první části mírových podmínek, dne 2. června 1919, rakouský ministr zahraničí Otto Bauer prohlásil: „*Mírové podmínky pro Německé Rakousko jsou ještě těžší než pro německou říši.*“ Dne 7. července se sešlo rakouské ústavodárné shromáždění, kde O. Bauer uvedl své pochybnosti a nesouhlas s těmito podmínkami. Vyjádřil se také o mizivé možnosti zachování míru v Československu. Dle O. Bauera bylo nepravděpodobné, že šest

---

¹ VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a rev. Vyd. Praha: Lidové noviny, 2002. Dějiny států, s. 472-475.

² KONRÁD, Ota. *Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko 1918-1933*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 31.

³ Tamtéž, s. 42.

⁴ Tamtéž, s. 39.

⁵ VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a rev. Vyd. Praha: Lidové noviny, 2002. Dějiny států, s. 472-475.

národností se vzájemnou nenávisť spolu bude moci vycházet a je dle něj tedy pravděpodobné, že bude docházet k národním bojům. Další zasedání rakouské delegace tentokrát s rakouskými politiky se sešla ve Feldkirchu za účelem sepsání vesměs odmítavé odpovědi na mírové podmínky.

Úplné znění mírové smlouvy bylo Rakousku předáno dne 20. července 1919. Ani tentokrát se Rakousko s těmito podmínkami nehodlalo smířit, a proto na zasedání ve Feldkirchu dne 23. - 24. 7. 1919 sepsalo novou odezvu. Na tomto zasedání ministr zahraničí O. Bauer rezignoval na svůj post. Další vyjednávání, i přes rakouskou snahu, mnoho změn nepřinesla. Rakousko dostalo dne 2. září 1919 konečné znění mírové smlouvy. I přes nesouhlas s mírovou smlouvou sociální demokraté a křesťanští demokraté vědomi si své závislosti na západních velmocech, pověřili kancléře K. Rennera, aby mírovou smlouvu podepsal. Po podepsání smlouvy v St. Germain-en-Laye dne 10. září 1919 ztratilo Rakousko definitivně naději na vytvoření Německého Rakouska a tedy i naději na spojení rakouského a německého národa.⁶ Podepsáním mírové smlouvy vznikla Rakouská republika. Její hlavní představitelé sami nevěřili, že by tak malý stát mohl fungovat.⁷

Se vznikem nového státního uspořádání bylo nutné vytvořit novou státní ústavu. Dne 1. října 1920 byl schválen nový Spolkový ústavní zákon a Rakousko bylo zřízeno jako parlamentní spolková republika. Vzhledem ke spolkovému principu musela být přerozdělena moc a politické kompetence mezi stát a spolkové země. Dle nové ústavy měl parlament dvě komory. Zákonodárnou moc vykonávala tzv. Národní rada (*Nationalrat*), která byla volena v přímých volbách. Národní rada byla nadřazena tzv. Spolkové radě (*Bundesrat*), která se skládala z delegátů vlád jednotlivých spolkových zemí. Nově byl zvolen i spolkový prezident, který byl volený Spolkovým shromážděním.⁸

Rakousko muselo řešit po první světové válce mnohé hospodářské a sociální problémy, které v tomto období vznikaly. Rakousko mělo problémy se zásobováním potravin a s dodáváním topných surovin.⁹ Proto už mezi léty 1918-1919 jednalo Rakousko s Československem o dodávkách cukru a uhlí. Rakouští politikové si

---

⁶ KONRÁD, Ota. *Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko 1918-1933*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 114-116.

⁷ VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a rev. Vyd. Praha: Lidové noviny, 2002. Dějiny států, s. 477.

⁸ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 25-26.

⁹ Tamtéž, s. 26.

nárokovali významná hospodářská území nebo alespoň jejich částečnou správu na území Československa. Jednalo se zejména o území města Prahy, kde se nacházela cukerní centrála¹⁰ a jednání probíhala také na téma zásobování uhlím z Ostravska a Karvinska. Československo nároky podané Rakouskem na tyto oblasti neuznávalo a obávalo se, že v případě zásobování Rakouska nebude mít dostatek surovin pro pokrytí potřeb vlastního státu.¹¹ Vyřešení otázky zásobování uhlím byla stvrzena smlouvou dne 11. prosince 1919. Smlouvou se Československo zavázalo k pravidelným dodávkám a konkrétnímu množství surovin, které musí Rakousku dodávat. Smlouvy o dodávkách cukru a uhlí bylo také třeba revidovat, což přineslo Československu možnost dalšího vyjednávání. Dalo by se říci, že tato vyjednávání dopadla ve prospěch Československa. Československo se sice zavázalo, že bude i nadále dodávat cukr do Rakouska, ale to za cenu vyšší, než se prodával na domácím trhu. Součástí kompenzační smlouvy bylo také domluvení dodávek dalších komodit do Československa.¹²

I přes zahraniční obchodní snahy se hospodářská situace v Rakousku příliš nelepšila. Rakousko se po válce potýkalo s velkou inflací. Díky půjčce od Společnosti národů, smlouvené dne 4. října 1922, se Rakousku podařilo alespoň stabilizovat svou měnu. Půjčka mu byla poskytnuta za předpokladu, že si i nadále zachová svou nezávislost a nebude se snažit o připojení k Německu. Mezi nejčastější obchodně a hospodářsky spolupracující země s Rakouskem patřilo právě Německo s podílem na zahraničním obchodu 15,7 % a samozřejmě také již zmiňované Československo a podílem 13,5 %.¹³ S podepsáním smlouvy o půjčce od Společnosti národů, známé jako Ženevské protokoly, Rakousko dávalo zároveň souhlas se zahraniční finanční kontrolou, která byla prováděna holandským bankéřem Alfredem Zimmermannem.¹⁴

Nástin politické situace byl uveden již dříve. Je tedy známo, že nejdůležitějšími politickými stranami byly sociálně demokratická strana, křesťansko-sociální strana a byla zde ještě strana nacionální. Tyto nejsilnější politické strany existovaly již před vznikem samotné 1. Rakouské republiky. Původ křesťansko sociální strany sahá asi do

---

¹⁰ KONRÁD, Ota. *Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko 1918-1933*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 66-68.

¹¹ Tamtéž, s. 68-69.

¹² Tamtéž, s. 70-72.

¹³ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 26-28.

¹⁴ VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a rev. vyd. Praha: Lidové noviny, 2002. Dějiny států, s. 480.

roku 1889 a je spjat se jménem Karla Lugera, který se opíral o sociální učení Karla von Vogelsanga. Dle K. Vogelsanga by se společnost měla třídit na stavy průmyslníků, sedláků a řemeslníků. S Lugerovými politickými názory sympatizovali hlavně měšťané, největší oblibě se těšil ve Vídni. Výsledkem Lugerových snah bylo vytvoření *Christlichsoziale Reichspartei* roku 1907. Původcem nacionální strany můžeme označit George von Schönerera, který viděl budoucnost v císařském Německu. G. Schönerer našel své příznivce pro změnu mezi studentstvem. V roce 1920 se z nacionálního hnutí uskupuje Velkoněmecká lidová strana (*Großdeutsche Volkspartei*), v jejímž čele stál vídeňský policejní prezident Johann Schober. A konečně za vznikem sociálně demokratické strany stojí Viktor Adler. Sociálně demokraticky zaměřená strana *Sozialdemokratische Arbeiterpartei* vznikla mezi léty 1888-1889. Na popředí se dostala v roce 1907, kdy se stala v říšské radě nejsilnější politickou stranou.¹⁵

Politické tábory sociálních demokratů a křesťanských sociálů, i přes vytvoření koalice v roce 1919 pod působením sociálního demokrata K. Rennera, měla zcela jiný pohled a názor na to, jakým způsobem by se měla politika Rakouska ubírat. Dne 17. října 1920 se konaly nové volby a k moci se dostala křesťanskosociální strana, která vytvořila koalici v červnu 1921 s Velkoněmeckou lidovou stranou. Nejvýznamnější osobností této strany se stal Ignaz Seipel.¹⁶

V listopadu 1926 uveřejnily strany sociálně demokratická a křesťansko-sociální své programy. Z ideologií obou stran bylo jasné, že jsou svými vzájemnými protipóly. Neshodovaly se hlavně v otázkách školství. Sociální demokraté chtěli z doposud povinné výuky náboženství udělat pouze dobrovolnou záležitost každého žáka. Strana křesťanskosociální s tímto názorem samozřejmě nemohla souhlasit a chtěla uchovat spolupráci mezi státem a církví. Sociální demokracie se zabývala také otázkou obrany státu a branné moci. Podepsáním smlouvy v Saint Germain mohla mít Rakouská republika pouze armádu o 30. 000 profesionálních vojáků. Přesto se sociální demokraté rozhodli založit vlastní vojenskou organizaci *Republikanischer Schutzbund* (RSB). Tato vojenská organizace fungovala pod sociálně demokratickou stranu a pod svým zakladatelem ministrem vojenství Juliem Deutschem. *Schutzbund* nespolupracoval se

---

¹⁵ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 30-31.

¹⁶ Tamtéž, s. 33-34.

složkami *Heimwehru*, ale byl jejím protipólem, jelikož *Heimwehr* byl organizován stranou křesťansko-sociální.¹⁷

Do *Heimwehru*, neboli občanské domobrany, se zapojovali hlavně rakouští občané ze střední a nižší vrstvy, do které patřili například zemědělci, drobní podnikatelé a dělníci, přičemž zemědělci tvořili v roce 1928 přibližně 70% členů *Heimwehru*. Mezi léty 1927 - 1929 měl *Heimwehr* 300. 000 - 400. 000 přívrženců, ale pouze čtvrtina z nich patřila mezi ozbrojené složky. V důsledku rozdílných potřeb v regionech měl v každém regionu *Heimwehr* trochu jiné postavení. Skládal se tedy z několika regionálních křídel, z nichž nejsilnějším křídlem *Heimwehru* bylo *Steierischer Heimatschutz*. Právě mezi jednotlivými křídly těchto složek začal v roce 1927 vznikat spor v důsledku rozdílných koncepcí. Spor vznikl mezi *Heimwehrem* blížícím se ideově Křesťanskosociální straně, jako byly organizace v Burgundlandu, Vorarlbergu a v Dolních a Horních Rakousích. V Tyrolsku a ve Vídni tyto organizace zaujímaly neutrální postoj a v Horním Rakousku byly tyto organizace ideologicky ovlivněny osobou knížete Ernsta Rüdigerera Starhemberga. Ten v roce 1927 vstoupil do *Heimwehru*. O dva roky později, roku 1929, se stal Starhemberg zemským velitelem hornorakouského svazu a v roce 1930 povýšil dokonce na spolkového vůdce. Starhemerg jako zástupce hornorakouského *Heimwehru* zastával prorakouskou ideologii, kdežto organizace *Steierischer Heimatschutz* smýšlelo pronacisticky. Tyto ideologické rozepře nakonec vedly k rozchodu obou vojenských složek.¹⁸

V listopadu 1924 byl na čas pověřen vedením koalice, po odstoupení dosavadního kancléře Ignaze Seipela, za Křesťanskosociální stranu Rudolf Ramek. Ve funkci setrval R. Ramek dva roky. Roku 1926 se totiž do funkce kancléře vrátil I. Seipel. Dne 24. dubna 1927 se konaly volby do rakouského parlamentu. Postavily se zde proti sobě dva nepřátelené tábory. Těmi byly již zmiňovaná Sociálně demokratická dělnická strana a strana Křesťansko-sociální, ke kterým se přidaly strany Velkoněmecké. Při těchto volbách utrpěla Křesťansko-sociální strana ztrátu 9 křesel. Křesťansko sociální politik I. Seipel se proto spojil s politickou stranou *Landbund*. Díky

---

¹⁷ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 34-36.

¹⁸ Tamtéž, s. 45-47.

spojení těchto stran vznikla koalice s nadpoloviční většinou vládních stran v Národní radě.¹⁹

Dne 15. července 1927 se ve Vídni začaly bouřit dělnické třídy proti dění v Schattendorf v Burgunlandu, kdy dne 30. ledna při přestřelce organizace *Republikanischer Schutzbund* vedené sociální demokracií, došlo k usmrcení dvou lidí, z nichž jednou z obětí bylo malé dítě. Lidé se bouřili proti rozsudku, protože pachatelé ze složek *Schutzbundu* byli zproštěni viny. Dělníci vyšli demonstrovat do ulic, kde během nepokojů došlo k podpálení Justičního paláce. Jelikož se nepodařilo davy dělníků uklidnit ani vídeňskému starostovi Karlu Seitzovi, rozhodl policejní prezident Johannes Schober o ozbrojeném zásahu proti demonstrujícím dělníkům. Výsledkem ozbrojeného zásahu bylo téměř 90 mrtvých dělníků. Následně byla vyhlášena sociálními demokraty dopravní stávka. Této situace využily ozbrojené složky organizace *Heimwehru* a obsadily důležitá štýrská a tyrolská nádraží a přinutily sociální demokraty dopravní stávku ukončit.²⁰

Těchto událostí využil I. Seipel a při svých veřejných výstupech začal propagovat myšlenku formy vlády bez parlamentu. Snažil se přinutit sociální demokraty, aby souhlasili se změnami v ústavě. První změny byly předloženy dne 18. října 1929 kancléřem J. Schobererem. S předloženými návrhy sociální demokraté nesouhlasili kvůli obavám z narušení demokratického vývoje. Součástí návrhů bylo posílení pravomocí hlavy státu. Prezident měl být volen v přímých volbách a součástí jeho pravomocí mělo být vydávání nouzových dekretů. Hlavnímu městu Vídni měl být dle návrhů zrušen status samostatné spolkové země a měla tudíž spadat pod dolnorakouskou zemskou vládu. Zde měla politickou převahu křesťansko-sociální strana. Výsledky jednání dopadly dle očekávání. Sociální demokraté nesouhlasili hlavně s tím, aby byl Vídni zrušen status samostatné spolkové země. K revizi ústavy došlo i v otázce voleb vlády. Vláda už neměla být volena Národní radou, ale samotnou hlavou státu, tedy prezidentem. Volbu vlády mohl parlament buď potvrdit, anebo ji zamítnout. Největší změny v ústavě proběhly nakonec v souvislosti s pravomocemi prezidenta. Prezident byl volen přímo starosty rakouských obcí a stal se vrchním velitelem armády. V případech nouze mohl vládnout sám pomocí nouzových dekretů. Obrané složky země už nespádaly pod jednotlivé spolkové země, ale byly začleněny do resortu spolkové

---

¹⁹JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 54.

²⁰Tamtéž, s. 55.

bezpečnosti. V konečném výsledku přinesla revize ústavy hlavně změny v pravomocech prezidenta a pravomoci parlamentu byly redukovány.²¹

Důležité změny proběhly v křesťansko-sociální straně v roce 1930, kdy odstupuje ze zdravotních důvodů I. Seipel a předsedou strany se tak v květnu stává Carl Vaugoin. Pod taktovkou nového předsedy vlády vstupují do vlády také představitelé *Heimwehru*. Jednalo se o knížete Ernsta Rüdigerera Starhemberga, který měl zastávat funkci ministra vnitra a Franze Huebera, který měl zastávat post ministra spravedlnosti. Účast obou vůdců *Heimwehru* ve vládě vzbudila nevoli i ve vlastních řadách *Heimwehru* ve Štýrsku a kancléř C. Vaugoin byl nucen upustit od spolupráce se E. R. Starhembergem i s F. Hueberem. Dne 9. listopadu 1930 se konaly volby do Národní rady. Zde sociální demokraté s počtem 72 křesel získali převahu nad Křesťansko-sociální stranou, která získala pouze 66 mandátů.²²

Politické scéně nepomáhala ani situace ekonomická, která se neustále zhoršovala. Ekonomická situace začala upadat už v roce 1929, kdy Američané přestávali poskytovat krátkodobé půjčky zemím střední Evropy. Po krachu na newyorské burze, ke které došlo dne 24. října 1929, se ekonomická situace zcela vyhrotila. V Rakousku dne 12. května 1931 zkrachovala doposud největší banka *Österreichische Creditanstalt*, banka za kterou převzal ručení Rakouský stát. Státní finance tak vzrostly o miliardu šilinků. Po roce 1930 klesly státní investice z 200 milionů šilinků ročně na pouhých 12,5 milionů šilinků v roce 1932. Vláda byla nucena dne 30. října 1931 snížit platy státním zaměstnancům o 6 %. Mimo tato opatření uvalila vláda na některé spotřební zboží 100 % krizovou daň. Bylo nutné dohodnout novou zahraniční půjčku. O této půjčce vyjednával dne 16. února 1932 kancléř Karl Buresch. Půjčku Rakousku poskytla Společnost národů a v červenci 1932 byl podepsán protokol o půjčce z Lausanne. V této době je nově ve funkci kancléře Engelbert Dollfuss. Kvůli zahraniční půjčce byla obnovena finanční kontrola zahraničím, která byla prováděna osobou Rosta van Tonningena. Zahraniční obchod klesal v důsledku zavádění ochranných cel a tarifů. Mnohé podniky byly přinuceny svým zaměstnancům rušit sociální pojištění, což bylo protizákonné. Zaměstnanci podniků se nemohli bránit z obavy z rostoucí nezaměstnanosti. Na vrcholu krize se míra nezaměstnanosti pohybovala okolo 37 %, v konkrétních číslech bylo 700 tisíc lidí nezaměstnaných. Ke

---

²¹ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 56-58.

²² Tamtéž, s. 59-60.

zhoršení situace přispěla také restriktivní monetární politika nového ředitele Rakouské národní banky Viktora Kienböcka.²³

---

²³ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 63-66.

2. DĚTSTVÍ, MLÁDÍ A KARIÉRA ENGELBERTA DOLLFUSSE

2.1 Dětství a mládí

Engelbert Dollfuss se narodil v dolnorakouském Texingu do rolnické rodiny dne 4. října 1892. Byl nemanželským synem Josefy Dollfussové, pocházející ze selské rodiny, a mlynářského tovaryše Josefa Weningera. I přes tento fakt byla J. Dollfussová, na přání svého otce, provdána roku 1893 za Josefa Schmutze, který pocházel ze sedlácké rodiny z Kirnbergu. V době sňatku J. Schmutze a J. Dollfussové nebyl malému Engelbertovi ani jeden rok. J. Dollfussová porodila J. Schmutzovi ještě čtyři děti. Engel, jak mu do konce jeho školních let říkali, měl tři bratry a jednu sestru. Vztah mezi J. Schmutzem a malým Engelbertem nebyl ideální, o čem svědčí také to, že ho nevlastní otec nikdy neadoptoval.²⁴

Jelikož Engelbert už ve svých školních počátcích jevil pro studium značné nadání, byla jeho rodina potěšena, že získal možnost, za pomoci světícího biskupa a kurátora chlapeckého biskupského semináře v Oberhollabrunnu Johannese Schneidera, studovat v tomto chlapeckém semináři. Zde v roce 1913 také odmaturoval. Poté, jakožto i většina chlapců z tohoto semináře, nastoupil v roce 1913 do arcibiskupského kněžského semináře ve Vídni. Ve Vídni na studiích teologie byl pouhý rok, když přestoupil na studium práv.²⁵

V této době propukla první světová válka a Engelbert Dollfuss nastoupil jako dobrovolník do armády. Ve válce bojoval tři roky u pluku *Kaiserschützen*, a to převážně v Tyrolsku na italské frontě. Zde si mezi svými spolubojovníky vysloužil přezdívku Dollí, kterou ho vojáci začali přezdívat pro jeho malý vzrůst a drobnou postavu. Měřil pouhých 153 centimetrů. Tuto přezdívku dostal také kvůli jeho upřímné a obětavé povaze. O Dollfussově přátelské povaze svědčí také četná přátelství, která navázal se svými spolubojovníky a která přetrvávala i po ukončení války. U pluku si díky svým schopnostem vysloužil hodnost nadporučíka.²⁶ Po ukončení první světové války pokračoval ve studiu práv ve Vídni. Během svého studia absolvoval v roce 1921 stáž

---

²⁴ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 12-13.

²⁵ Tamtéž, s. 15-26.

²⁶ Tamtéž, s. 28-41.

v Berlíně. Ve svém vzdělání pokračoval i po návratu z této stáže a dne 10. června 1923 promoval jako doktor práv.²⁷

Významná pro něj byla stáž v Berlíně také proto, že zde poznal svou budoucí ženu Alwinu Glienkeovou pocházející z protestantské rodiny z Pomořanska. Do Berlína Alwina odjela za svou starší sestrou, která zde měla penzion a Alwina jí s jejím chodem pomáhala do doby, než si našla místo jako pokladní v bance. Právě díky tomuto místu se setkala se svým budoucím mužem E. Dollfussem. Dne 31. prosince 1921 uzavřeli Alwina a E. Dollfuss sňatek v Kirnbergu. Ještě před uzavřením sňatku musela A. Glienkeová přestoupit z protestantského na katolické vyznání víry. V roce 1927 se narodil do tohoto manželství první potomek.²⁸ Prvorozenou dcerou byla dcera Hannerl, narozena dne 7. července 1927. Hannerl žila jen krátce, zemřela dne 14. července na zánět mozkových blan. Druhorozenou dcerou byla Eva, která se narodila dne 2. září 1928 a dne 2. prosince 1930 se narodil E. Dollfussovi první syn jménem Rudolf.²⁹

E. Dollfuss se o politický život zajímal už jako student a zapojoval se do různých politických spolků. Byl členem katolického sdružení *Franco-Bavaria* a během svých studií ve Vídni se angažoval také ve spolku *Cartell-Verband*. Ve středu Dollfussových zájmů stály zejména politické, národní a katolické spolky.³⁰

Z důvodu chybějících finančních zdrojů si na své studia musel vydělávat. Nejdříve pracoval v kanceláři státního zástupce, ale zanedlouho se dokázal propracovat na post sekretáře ve společnosti *Deutsche Gemeinschaft*. Tento post zastával od října roku 1919.³¹

2.2 Dollfussova kariéra do roku 1932

Naplnio se práci a kariéře začal věnovat po svých studiích. Už dne 1. července 1922 byl Engelbert Dollfuss jmenován do funkce prvního sekretáře v Dolnorakouské zemské zemědělské komoře a o několik let později dne 28. června 1927 se stal jejím ředitelem. Ve své úvodní řeči při nástupu na post ředitele zemědělské komory E. Dollfuss mluvil o tom, že věří v práci rolníků a že je podstatné, aby vnímali svou

---

²⁷ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 70.

²⁸ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 47- 54.

²⁹ Tamtéž, s. 344-345.

³⁰ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 70

³¹ Tamtéž, s. 70.

práci jako životní poslání, stejně jako on vidí své poslání ve své nové funkci. Na závěr proslovu pronesl větu: „*Pro motivaci bych chtěl uvést slova: Nejvyšší ctí je povinnost.*“³² Dollfusovy proslovy zaujaly amerického novináře Johna Guntera, s lehkým sarkasmem o nich napsal: „*Když mluvil sám, byl napjat, nesvůj, přepracován.*“³³ Díky svým schopnostem si vybudoval pověst předního rakouského agrárního odborníka. Dollfusovy schopnosti oslovily také kancléře C. Vaugoina, který E. Dollfusse jmenoval v roce 1930 na funkci prezidenta Rakouských spolkových drah. Jako prezident Rakouských spolkových drah pracoval E. Dollfuss do roku 1931, kdy byl jmenován ministrem zemědělství. V této funkci fungoval pod vládou O. Endera a zařadil se tak mezi křesťansko-sociální politiky.³⁴

2.3 E. Dollfuss kancléřem

E. Dollfuss se stal rakouským kancléřem dne 20. května 1932, tedy pět měsíců před svými 40. narozeninami. Ve volbách sice získal parlamentní většinu, ale získal jí pouze o jeden hlas.³⁵ E. Dollfuss byl považován pouze za dočasného kancléře. Sociální demokraté dokonce požadovali nové volby, ale nebylo jim vyhověno.³⁶ Zemské volby přinesly mimo jiné i nepředvídatelný vzestup strany NSDAP (*Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei*), která hrála na politickém poli Rakouska doposud jen malou roli. Parlamentní volby v roce 1930 této straně přinesly přes 100 tisíc hlasů, ale ani tak NSDAP nezískala mandát v Národní radě.³⁷

Jedním z velkých úkolů E. Dollfusse bylo jmenovat vládu. Křesťansko sociální strana v této době disponovala v Národní radě pouze 66 svými zástupci. Po odstoupení vlády Karla Buresche dne 6. května 1932 požádal prezident Wilhelm Miklas o nové sestavení vlády E. Dollfusse.³⁸ Dne 7. května 1932 cestoval vlakem E. Dollfuss se sociálně demokratickým politikem Juliem Deutschem. Při rozhovoru těchto dvou politiků se E. Dollfuss zmínil, že bude brzy pověřen důležitým úkolem. Na zpáteční

---

³² DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 55-56.

³³ GUNTHER, John. *Evropa-Jaká je?* 3. Vyd. Praha: Fr. Borový, 1936, s. 373.

³⁴ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 71-72.

³⁵ HAVEY, A.D. *Austria's diminutive dictator*. History Today. 2009, roč. 59, č. 7, s. 41-42.

³⁶ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 73.

³⁷ Tamtéž, s. 79-80.

³⁸ Tamtéž, s. 83.

cestě ve vlaku se politikové znovu sešli a E. Dollfuss se zajímal, jak sociální demokraté vnímají jeho osobu. J. Deutsch odpověděl, že nesoudí politické záležitosti na základech osobního hlediska, ale že si nepovšiml v kruzích sociální demokracie žádných nevráživostí vůči jeho osobě. Načež J. Deutsch řekl, že postoj sociální demokracie se bude zakládat na tom, jakou sestaví vládu a s jakým programem. Poté se ještě E. Dollfuss zajímal, zda bude sociální demokracie hlasovat ve prospěch jeho kabinetu. J. Deutsch odpověděl: „*Ne, to si nemyslím. Není přeci obvyklé, aby opoziční strana hlasovala ve prospěch vlády.*“ Poté J. Deutsch ještě dodal: „*Přinejlepším může být vláda sociálními demokraty tolerována. To bude záležet, jak už jsem říkal, na složení vlády a na jejím programu.*“³⁹ E. Dollfuss se tedy zpočátku pokoušel o vytvoření velké koalice se sociálními demokraty, ti ale na návrh nepřistoupili a volali po předčasných volbách. Sociální demokraté se domnívali, že by v případě předčasných voleb hrály výsledky v jejich prospěch.⁴⁰ Nakonec byla velká koalice vytvořena stranou Křesťansko-sociální se 66 mandáty, *Landbundes*, který disponoval devíti mandáty a *Heimatblockem* s osmi mandáty. Právě díky podpoře této koalice následně získává 83 hlasů, oproti 82 hlasům ze strany sociálně demokratické a strany Velkoněmců a stává se kancléřem.⁴¹

Spolkový kancléř E. Dollfuss dne 20. května 1933 jmenoval svou vládu. Do funkce vícekancléře byl jmenovaný Ing. Franz Winkler, příslušník strany *Landbund*. F. Winkler byl odpovědný ve věcech hospodářské politiky. Spolkovým ministrem odpovědným ve věcech vnitřní správy se stal Franz Bachinger, příslušící ke straně *Landbund*. Spolkovým ministrem odpovědným ve věcech veřejné bezpečnosti se stal Dr. Hermann Ach, který byl bez politické příslušnosti. Do funkce spolkového ministra na Spolkovém ministerstvu spravedlnosti byl jmenován Dr. Kurt Schuschingg, který patřil ke Křesťansko-sociální straně. Na Spolkovém ministerstvu školství se stal spolkovým ministrem Dr. Anton Rintelen za Křesťansko-sociální stranu. Spolkové ministerstvo sociálních věcí měl na starosti spolkový ministr Dr. Josef Resch také za Křesťansko-sociální stranu. Spolkové ministerstvo financí spadalo do kompetence spolkového ministra Dr. Emanuela Weidenhofferera, který byl křesťansko-sociálním politikem. Spolkové ministerstvo zemědělství a lesnictví spadalo pod kompetence Dr.

---

³⁹ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 82-83.

⁴⁰ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 83.

⁴¹ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 88.

E. Dollfusse. Na Spolkovém ministerstvu obchodu a dopravy byl spolkovým ministrem Dr. Guido Jakoncig, příslušící k politické straně Heimatblock. Spolkové ministerstvo obrany spadalo pod spolkového ministra Carla Vaugoina, příslušícího ke Křesťansko-sociální straně.⁴²

Dollfussovo zvolení kancléřem okomentoval svým sarkastickým stylem také John Gunter: „*Onen den časně ráno zemřel Dr. Seipel. Dollfussova většina jednoho hlasu šla do nebes. Drobný kancléř se však nezalekl a zahnal všechny členy své strany, ať zdravé či nemocné, do sněmovny; jednoho přinesli tři jeho druhové, jiný přišel přímo z nemocnice ovázan obvazy. Dollfuss zvítězil – jedním hlasem!*“⁴³ Dle PhDr. Franze Schausbergra došlo volbami ze dne 24. dubna 1932 k narušení tzv. proporcí demokracie tím, že Křesťansko-sociální strana nedokázala vytvořit koalici se Sociálně demokratickou stranou a poslední šance na vytvoření rakouské demokracie byla ztracena.⁴⁴

2.4 E. Dollfuss vyjednává o půjčce z Lausanne

Nástup vlády Dollfussovy nové koalice nebyl jednoduchý, jelikož v této době v Rakousku stále panovala hospodářská krize. E. Dollfuss proto odletěl do Lausanne vyjednávat podmínky poskytnutí půjčky Rakousku. Odpoledne dne 4. července se vrací s Lausanne z obtížného, ale přesto úspěšného jednání. E. Dollfuss vyjednal pro Rakousko půjčku ve výši asi 300 miliónů šilinků.⁴⁵ Sám Dollfuss podepsal půjčku od Společnosti národů dne 15. července 1932. Ale aby k tomuto podepsání mohlo dojít, musel návrh projít parlamentem, kde narazil na odpor socialistů a Velkoněmců, kterým se nelíbily podmínky související s půjčkou. Jednalo se hlavně o potvrzení ženevských protokolů z roku 1922, kde se Rakousko zavazovalo k tomu, že se nebude pokoušet o připojení k Německu. Obnovením této smlouvy se nesmělo Rakousko v následujících dvaceti letech o připojení k Německu pokusit.⁴⁶ Hlasování schválení smlouvy

---

⁴² DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 88-89.

⁴³ GUNTHER, John. *Evropa-Jaká je?*. 3. Vyd. Praha: Fr. Borový, 1936, s. 375.

⁴⁴ SCHAUSBERGER, Franz. *Letzte Chance für die Demokratie: die Bildung der Regierung Dollfuß I im Mai 1932 : Bruch der österreichischen Proporzdemokratie*. Studien zur Geschichte der christlich-sozialen Parteien. 1. Vyd. Wien: Böhlau, 1993, s. 13.

⁴⁵ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 98-99.

⁴⁶ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 84-85.

z Lausanne v Národní radě bylo tedy velmi těsné. Pro uzavření smlouvy se vyjádřilo 81 politiků oproti 80 politikům, kteří s podmínkami smlouvy nesouhlasili.⁴⁷

2.5 Hirtenberská aféra

Další ránou mělo být pro Dollfusovu vládu provalení tzv. hirntenberské aféry, kterou dne 8. ledna 1933 uveřejnil *Arbeiterzeitung*,⁴⁸ že se v Hirtenbergu našel vlak naložený ručními zbraněmi a kulomety z Itálie. Tyto zbraně měly být opraveny v Hindenbergu a následně přerozděleny mezi rakouský *Heimwehr* a Maďarsko. Vláda tím utrpěla ztrátu důvěry v očích Francie a Velké Británie.⁴⁹ V Národních listech byl o této události napsán článek *Tajné zbrojení Maďarů za italsko-rakouské podpory*, kde stálo: „Proti výslovnému znění mírových smluv, proti všem závazkům, které převzaly Maďarsko, Rakousko i Itálie, pokračuje ve velkém měřítku vyzbrojování Maďarska, v němž mu druhé dva státy pomáhají.“⁵⁰ S touto aférou byla spojena také osoba knížete Starhemberga. Majitel továrny v Hirtenbergu byl Starhembergovým přítelem.⁵¹ V *Arbeiterzeitung* v článku: „Italské zbraně pro Maďarsko jdou přes Rakousko“ se ještě psalo, že tato dodávka zbraní je zřejmě už druhou dodávkou do těchto míst. Listy z toho soudí, že tuto cestu absolvovaly stejná vozidla i koncem předešlého roku. *Arbeiterzeitung* také popisuje cestu, odkud a kam byly zbraně převáženy. Vojenský materiál byl naložen ve Veroně a dále putoval do Villachu. Z Dolního Rakouska putoval poté do Horního Rakouska, kde byl z vlaku přeložen na nákladní vozy a ty poté převážely náklad do Maďarska.⁵² Dollfusova vláda, zřejmě správně spatřovala ve zveřejnění této kauzy sociálně demokratickými listy úmysl. Zřejmě také v návaznosti na tyto události píše dne 17. února 1933 americké velvyslanectví o předpokládaném nahrazení aktuální rakouské vlády za vládu koalice, kde by byla křesťansko-sociální strana se sociální demokracií nebo vytvoření koalice s nacisty.⁵³

---

⁴⁷ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 101.

⁴⁸ Sociálnědemokratický list.

⁴⁹ TÁLOS, Emmerich. *Das Austrofaschistische Herrschaftssystem Österreich 1933-1938*, 2. Vyd., Wien: Lit, 2013, s. 29.

⁵⁰ NÁRODNÍ LISTY. *Tajné zbrojení Maďarů za italsko-rakouské podpory*. 9. 1. 1933, roč. 73, č. 2, s. 1.

⁵¹ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 91.

⁵² ARBEITER ZEITUNG. *Italské zbraně pro Maďarsko jdou přes Rakousko!*, 8. 1. 1933, roč. 46, č. 8, s. 1-2.

⁵³ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 88- 89.

E. Dollfuss nečelil jen problémům s hospodářskou krizí, ale začal se také obávat rozrůstající se NSDAP v Rakousku. Na podzim v roce 1932 se situace začala vyhrocovat. V Simmeringu dne 16. října 1932 došlo ke konfrontaci nacistů a *Schutzbundu*. E. Dollfuss vyzval Ernsta Rüdiger Starhemberga, aby vybral z jednotek Heimwehru někoho, kdo by mohl zastávat post vedoucího resortu bezpečnosti. E. R. Starhemberg navrhl na toto místo vídeňského zemského vůdce těchto složek Emila Feye. Už v prosinci prosadil E. Fey v období vánočních svátků zákaz shromažďování, a to od 11. prosince 1932 do 8. ledna 1933. Důvodem prý měl být nárůst střetů. Zákaz shromažďování mu tehdy posvětil ještě E. Dollfuss.⁵⁴ Jak se o několik měsíců později ukázalo, E. Fey svým tvrdým prosazováním *Heimwehru* připravil kancléři Dollfussovi několik těžkých rozhodnutí. V září 1933 došlo ve vládě ke sporu mezi jmenovaným E. Feyem a ministrem obrany Carlem Vaugoinem. Spor byl veden o posílení policejních sborů. Major Fey chtěl vytvořit polovojenské pomocné složky, což se nelíbilo zástupcům Landbundu ani Křesťansko-sociální straně. Ti se domnívali, že jde jen o další posílení složek *Heimwehru*. Návrh E. Feye se nelíbil ani samotnému E. Dollfussovi, který chtěl zavést všeobecnou brannou povinnost. To se nelíbilo pro změnu E. R. Starhembergovi a dalším vůdcům *Heimwehru*. Spor vyústil dne 17. září 1933, kdy došlo v Kufsteinu k demonstraci a E. R. Starhemberg s politikem Richardem Steidlem po kancléři požadovali nastolení politiky, která by vedla k vybudování fašistického Rakouska. S nastolením totalitního režimu nesouhlasil vicekancléř F. Winkler a žádal po kancléři, aby se rozhodl mezi E. R. Starhembergem a jím. E. Dollfuss pod tíhou dalších stranických starostí rozhodl ve prospěch *Heimwehru* a odvolal z funkce ministra vojenství C. Vaugoina i vicekancléře F. Winklera.⁵⁵

---

⁵⁴ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 86.

⁵⁵ Tamtéž, s. 108-109.

3. DOLLFUSSOVA DIKTATURA

3.1 Události dne 4. října 1933

Události ze dne 4. října a formální mezera v jednacím řádu Národní rady velmi napomohly ukončení demokratického vývoje Rakouska. V rámci úsporných opatření v březnu 1933 musela vláda snížit platy zaměstnanců rakouských drah a v návaznosti na tato opatření vstoupili železničáři do stávký. Sociální demokraté ve snaze podpořit železničáře vyjednávali dne 4. října v Národní radě. Došlo zde k neshodám mezi vládnoucí koalicí a sociálnědemokratickou a velkoněmeckou opozicí. Prezidenti národní rady neměli hlasovací právo a tak, aby posílili své strany, podali demise. Jako první odstoupil první prezident Národní rady K. Renner, aby mohl svým hlasem podpořit sociální demokraty. Vzápětí na svou funkci rezignoval R. Ramek za Křesťansko-sociální stranu a také Velkoněmec Sepp Straffner.⁵⁶ Odstoupení prezidentů Národní rady využil E. Dollfuss a vláda. S odvoláním se na zmocňující válečný hospodářský zákon (*Kriegswirtschaftliches Ermächtigungsgesetz-KWEG*) ze dne 24. července 1917 ukončili existenci parlamentu, jakožto politické státní instituce.⁵⁷ K této události se vyjádřil americký novinář John Gunter: „*Byl to malý směšný contretemps*⁵⁸, ale Rakušané neobyčejně drží na zákony a tím se skončil v zemi parlamentarismus. Dollfuss se zakousl jako buldog do své příležitosti.“⁵⁹ S tímto krokem mu pomohl právník Dr. Robert Hecht, který se dokázal pohybovat na hranici ústavnosti. R. Hecht dokázal propojit dané právní základy s konkrétním politickým problémem.⁶⁰

Svolat parlament mohl už jen spolkový prezident W. Miklas. Ten však jako člen Křesťansko-sociální strany podpořil Dollfussovy kroky. Prezident podpořil E. Dollfusse dokonce i poté, co mu nabídl dne 7. března 1933 demisi, ten jí odmítl a vyslovil E. Dollfussovi důvěru.⁶¹

---

⁵⁶ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 90.

⁵⁷ Tamtéž, s. 86.

⁵⁸ Contretemps slovo pocházející z francouzštiny: Rozepře.

⁵⁹ GUNTHER, John. *Evropa-Jaká je*. 3. Vyd. Praha: Fr. Borový, 1936, s. 376.

⁶⁰ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 86.

⁶¹ Tamtéž, s. 91-92.

Ve svém prohlášení ze dne 7. března 1933 vláda na konto odstoupení prezidentů Národní rady prohlásila, že se jednalo o parlamentní krizi.⁶² V návaznosti na tyto události, vyšel v Jihočeských listech dne 18. března 1933 článek: Kam spěješ Rakousko?, ve kterém se psalo: „*Od počátku tohoto měsíce panují v Rakousku poměry téměř revoluční. Po stávce železničářů došlo k úplnému ochrnutí parlamentu a vybavení vlády mimořádnými plnými mocemi asi po způsobu někdejší presidiální vlády německé. Rakouský kancléř dr. Dollfuss chce si hrát na Hitlera a použil příležitosti, že se parlament po prudkých srážkách mezi stranami sám vyjádřil k tomu, aby začal regulovat rakouskou politiku i hospodářství sám.*“⁶³

Dne 15. dubna 1933 bylo policejními složkami zamezeno Národní radě, aby se mohla sejít. Téhož dne své snahy o znovunavrácení k demokracii a snahy o aktivní účast na vládě vzdala i sociální demokracie. Sociální demokraté pod vedením O. Bauera ustoupili do ústraní a v únoru v roce 1934 byla strana úplně zrušena.⁶⁴

Jelikož nenastala po 4. březnu 1933 transformace parlamentního systému v plném rozsahu, bylo ještě možné, aby Ústavní soudní dvůr prováděl kontrolu exekutivy. E. Dollfuss si plně uvědomoval, že by mohl Ústavní soudní dvůr upozornit na porušování ústavy vládou, a proto za pomoci nechvalně známého právního poradce Roberta Hechta mezi dny 18. - 23. května 1933 ukončil existenci i nejvyššího státního justičního orgánu. R. Hecht postupně přinutil všechny soudce, kteří byli do funkce jmenováni Křesťansko-sociální stranou, aby ze své funkce odstoupili, čím snížil počet členů na polovinu a zajistil tak, že se tento orgán stal neschopným usnesení.⁶⁵

3.2 Únor 1934

Spory mezi stranou křesťansko-sociální a sociální demokracií vyvrcholily v únoru roku 1934 do občanské války. Vláda pod vedením kancléře E. Dollfusse podnikala neustálé kroky, které vedly ke zničení vládní opozice, a tedy i sociální demokracie. Častější problémy se začaly vyskytovat dne 4. března 1933 po rozpuštění

---

⁶² BENAY, Jeanne, L'Autriche (1918-1938): recueil de textes civilisationnels. Mont-Saint-Aignan: Centre d'études et de recherches autrichiennes, Publications de l' université de Rouen, 1999, s. 215.

⁶³ JIHOČESKÉ LISTY. *Kam spěješ, Rakousko?* 1933, roč. 39, č. 22, s. 1.

⁶⁴ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 95-96.

⁶⁵ Tamtéž, s. 99.

parlamentu.⁶⁶ Vývoj událostí dospěl do otevřeného konfliktu mezi oběma stranami. Složky *Heimwehru* dne 3. února 1933 pozatýkaly většinu vyšších velitelů *Schutzbundu*, kteří zasedali v zemských vládách. Vláda zřejmě otevřený konflikt očekávala, jelikož major Feye velící bezpečnostním složkám dne 4. února 1934 provedl objednávku na 1,5 miliónů nábojů z Maďarska. Dne 10. února následovalo násilné sesazení sociálně demokraticky smýšlejícího starosty Vídně K. Seitze. Složky *Heimwehru* se postupně zasazovaly o zničení sociálních demokratů. Na to už museli sociální demokraté reagovat. Dne 12. února 1934 přišel z Lince podnět k otevřenému boji *Schutzbundu* proti exekutivě. V Linci došlo k odporu místního vůdce *Schutzbundu* Richarda Bernaschka, který nechtěl policii povolit kontrolu sídla dělnických organizací v hotelu Schiff. Na základě telegrafu od O. Bauera, který R. Bernaschka žádal, aby neprováděl žádné kroky proti vládě, je možné soudit, že vzepření se policejním jednotkám Hornorakouský velitel *Schutzbundu* neplánoval. Zprávu však odposlechla poštovní úřednice, která o situaci informovala policii. Po zahájení policejního útoku žádal telefonicky R. Bernaschka o pomoc zemského hejtmana Josefa Schlegela, až poté vyvolal poplach, ale tato akce byla hned v samém počátku potlačena.⁶⁷

Boje probíhaly na více místech v Rakousku. Dalším podstatným městem, kde nepokoje probíhaly, byla Vídeň. Zde na zprávy z Lince reagovalo předsednictvo sociálně demokratické strany stávkou. Z obav z rostoucí nezaměstnanosti se stávky účastnila jen malá část železničářů a dělníků. Přes chybějící jednotné vedení bojů na straně sociální demokracie a *Schutzbundu* se bojů účastnilo přibližně 10. 000 - 20. 000 mužů. Bylo téměř jasné, že proti vládním jednotkám, které byly ve výhodě díky početní převaze, organizaci složek, vybaveností zbraněmi, ale také díky podpoře z Itálie a Maďarska, nemohli sociální demokraté vyhrát. Představitel sociálně demokratické strany spolu s velitelem *Schutzbundu* J. Deutschem utekli zavčasu do Československa.⁶⁸ V Československu se v Národních listech dne 14. února 1934 psalo už bez důvěry vítězství sociálních demokratů: „*Sociální demokracii rakouské se může přiznat, že nekapitulovala bez boje, jako strana německo-říšská. Přes to však je to její bitva poslední. Podlehne nakonec v boji s vojskem a Heimwehry. I kdyby před nimi mohla být zachráněna, neunikla by nakonec národním socialistům. Politicky je už odstraněna.*

---

⁶⁶ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 111.

⁶⁷ Tamtéž, s. 117-118.

⁶⁸ Tamtéž, s. 118-120.

*Byla rozpuštěna a přišla o všechny své pozice.*⁶⁹ Ztráty na životech byly alarmující, boje so vyžádaly stovky objetí. Po vítězství se konaly procesy se zatčenými vůdci povstání. Soud se konal také pod taktovkou ministra Kurta von Shuschingga. Konečný verdikt zněl trest smrti pro devět vůdců tohoto povstání.⁷⁰

3.3 Dollfussova nová Ústava 1. května 1934

Dne 1. května 1934 byla schválena nová rakouská ústava. Zároveň se 1. květen stal státním svátkem na počest „nového Rakouska“. E. Dollfuss považoval tento akt za vrchol svého života. K této příležitosti pronesl E. Dollfuss proslov, který byl vysílán v rádiu a vysílal se na všech veřejných prostranstvích. Rakouská ústava začínala: *„Ve jménu Boha všemohoucího, ze kterého vychází všechno právo, dostal rakouský národ ústavu postavenou na stavovském základu.“* V ústavě bylo uzákoněno nové uspořádání Rakouska a jeho autonomie. Dle ústavy stálo nové Rakousko pod silným autoritativním vedením. E. Dollfuss ve svém proslovu řekl: *„Doba, kdy strany těžko spolupracovaly v koaliciích, je u konce.“* E. Dollfuss svůj projev ukončil slovy: *„Základní kámen je položen, pojďme všichni držet spolu v míru a lásce k naší malé, ale přesto krásné vlasti, v horlivé věrnosti k našemu německému národu v Rakousku, a nechme všechny naše poctivé přání stvrdit v písni a modlitbě. Buď požehnána a bez konce vlasti... Bůh s tebou, mé Rakousko.“*⁷¹

Aby mohla vzniknout nová ústava postavená na stavovském základu, bylo nutné eliminovat politické strany. V květnu 1933 E. Dollfuss sloučil křesťansko-sociální stranu s nacionálními skupinami s organizovanými milicemi bývalých vojáků, kteří působili pod organizací *Heimwehr* a vytváří Vlasteneckou frontu (*Vaterländische Front*). Politické strany měly na výběr, buď byly ochotny vstoupit do Vlastenecké fronty, anebo byly zakázány. Do vlastenecké fronty vstupovali vlastenci za úkolem boje proti marxismu a nacismu. Členové této jednotky stáli za názory rakouského kancléře Dollfusse.⁷² E. Dollfuss zakázal také komunistické strany.⁷³ Komunistická strana byla

---

⁶⁹ NÁRODNÍ LISTY. *Konec rakouské sociální demokracie*. 1934, roč. 74, č. 44, s. 1.

⁷⁰ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 118-120.

⁷¹ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 348-351.

⁷² ŠEPTÁK, Miroslav. *Engelbert Dollfuss a střední Evropa 1932-1933*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická, Ústav světových dějin, Seminář nejnovějších dějin, s. 178.

⁷³ HARVEY, A.D. *Austria's diminutive dictator*. History Today 2009, roč. 59, č. 7, s. 42.

Národní radou uznána v roce 1923. K jejímu zákazu došlo dne 26. května 1933.⁷⁴ Následně došlo mimo zákazy politických stran také k omezování svobody tisku. Dne 10. října 1933 byl vydán zákaz distribuce stranického časopisu Arbeiterz Zeitung.⁷⁵

---

⁷⁴ NEUE FREIE PRESSE, *Das Verbot der kommunistischen Partei Oesterreichs. Die Durchführung durch die Polizeibehörden.*, 1933, č. 24678., s. 3.

⁷⁵ BENAY, Jeanne, *L'Autriche (1918-1938): recueil de textes civilisationnels.* Mont-Saint-Aignan: Centre d'études et de recherches autrichiennes, Publications de l' université de Rouen, 1999, s. 246.

4. DOLLFUSSOVA POLITIKA

4.1 Politické vztahy B. Mussoliniho s E. Dollfussem

Osobností, kterou byl E. Dollfuss velmi ovlivňován, byl italský fašistický diktátor Benito Mussolini. B. Mussolinimu nebylo možno odepřít snahu o angažování se v rakouské politice. Podporoval Rakousko hlavně ve vybudování tzv. austrofašismu. Už v roce 1931 se Itálie zasazovala proti vytvoření celní unie mezi Rakouskem a Německem. B. Mussoliniho znepokojovala hospodářská situace Rakouska, která byla z velké části vázána na německý kapitál. B. Mussolini si byl vědom, že Itálie není schopna Rakousku s hospodářskou situací pomoci, jelikož ani italské hospodářství nestálo na pevných základech. Italský vůdce potřeboval Rakousko jako spojence ve své expanzivní politice do střední Evropy. Spojenectví mezi Rakouskem a Itálií bránila do května 1932 také politická situace v Rakousku. B. Mussolini proto napomáhal v boji proti sociálním demokratům koalici vedené kancléřem Dollfussem tím, že do Rakouska dodával polovojenské organizaci *Heimwehr* zbraně a podporoval tuto organizaci také finančně. Tyto dodávky byly poskytovány od roku 1928 vůdcům *Heimwehru* Richardu Steidlemu, Waldemaru Pabstovi a poté i E. R. Starhembergovi, který velel *Heimwehru* v dolním Rakousku. Tato podpora probíhala za účasti maďarské vlády.⁷⁶

K oficiálnímu navázání politických kontaktů mezi Rakouskem v podobě osoby kancléře E. Dollfusse a Itálií tedy Benitem Mussolinim došlo až v roce 1933, kdy se dne 11. dubna E. Dollfuss vydal za Mussolinim do Říma. Rakouský kancléř viděl ve spojenectví s Itálií možnost, jak se bránit proti případnému německému vzestupu na území Rakouska.⁷⁷ Obavy ze stoupající moci nacistického Německa, které si dělalo nároky na rakouské území, se rakouskému kancléři potvrdily i během jeho cesty v Itálii.

Dne 14. dubna 1933 se v Národních listech objevuje článek *Porady u Mussoliniho*, kde byla probírána jednání mezi rakouským kancléřem E. Dollfussem a německým říšským kancléřem Franzem von Papenem, kde hrál Mussolini roli zprostředkovatele. Během jednání se F. Papen netajil faktem, že se Hitlerova vláda bude snažit o připojení Rakouska k Německu. Plánované připojení Rakouska odůvodnil tím,

---

⁷⁶ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 124-125.

⁷⁷ Tamtéž, s. 129.

že by bylo zaručeno přímé spojení mezi Itálií a Německem. V Národních listech také uvádějí, jak na situaci nahlíží zahraniční tisk, konkrétně časopis *Le Temps*. Národní listy píší: „Nejvíce však zajímá list účel cesty rakouského spolkového kancléře dr. Dollfusse do Říma. „*Temps*“ soudí, že Mussolini chce dostati Rakousko do okruhu italského vlivu, tak jako tam už dostal Maďarsko.“⁷⁸

Během dubnové cesty do Říma navštívil rakouský kancléř ministerstvo zahraničí v Itálii, Pacelliho⁷⁹ a také svatého otce Pia XI. Ve Vatikánu získal E. Dollfuss dalšího zahraničního spojence, jednal o podepsání Konkordátu s papežem Piem XI.⁸⁰ E. Dollfuss se pokoušel o vytvoření nového státu budovaného na základech křesťanství se stavovskou formou uspořádání. V rámci těchto snah připravoval novou ústavu, která se měla svou ideologií blížit papežské encyklice *Quadragesimo anno* vydanou roku 1931. Encyklika posloužila jako základ koncepci nového státního uspořádání a to i přesto, že byla pouze konceptem společenského modelu.⁸¹ K dalšímu jednání s papežem Piem XI. odletěl E. Dollfuss dne 2. června 1933 do Říma za účelem podepsání Konkordátu a dojednání dodatků smlouvy. Po podepsání Konkordátu se E. Dollfuss dne 6. června navrací zpět do Vídně.⁸²

Dne 19. - 20. srpna 1933 se sešel E. Dollfuss s B. Mussolinim v Itálii v Riccione. Doufal v Mussoliniho podporu v otázce bojů proti německým nacistům. Mussolini se snažil být rozhodčím ve věcech sporů, odehrávajících se na území Rakouska mezi složkami *Heimwehru* a sociální demokracií. Snažil se o obrácení Rakouska k fašistickému způsobu vlády a zasazoval se o dosazení dalších členů *Heimwehru* do vlády.⁸³

4.2 E. Dollfuss versus politické snahy nacistů

Už jako student byl E. Dollfuss členem německých nacionálních spolků. Ještě na počátku své politické kariéry patřil k politikům, kteří byli Německu velmi nakloněni. Své proněmecké smýšlení změnil až po nástupu Adolfa Hitlera k moci, kdy začal

---

⁷⁸ NÁRODNÍ LISTY. *Porady u Mussoliniho*. Maďarský zájem o jednání dr. Dollfusse, Papena a Goeringa v Římě. -Mussolini usiluje o kompromis mezi Rakouskem a Německem. 1933, roč. 73, č. 104, s. 1.

⁷⁹ Hlavní sekretář a pozdější papež Pius XII.

⁸⁰ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 141-142.

⁸¹ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 133.

⁸² DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 160.

⁸³ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 108.

nacismus vnímat jako stoupající hrozbu.⁸⁴ Jako protipól kultu nacismu a myšlenky velkoněmectví se později snažil E. Dollfuss vyzdvihoval myšlenku rakušanství, která stavěla na základech katolictví.⁸⁵

Vliv strany NSDAP od poloviny 20. let 20. století stále narůstal. Názory a ideologické směry této strany přesahovaly hranice Německa. Popularita strany rostla také v Rakousku, a to hlavně v rámci zemské úrovně po volbách v roce 1932. Další posílení nacistů v Rakousku bylo znamenáno po 30. lednu 1933, kdy se stal po vítězných volbách kancléřem nacistický vůdce Adolf Hitler. Právě pod osobu A. Hitlera spadala strana NSDAP, a to jak v Německu, tak v Rakousku. Pod křídly nacismu měl být dle A. Hitlera zahrnut celý německý národ, pod který patřili i Rakušané.⁸⁶ A. Hitler doufal, že NSDAP bude moci přebrat v Rakousku moc legálním způsobem za pomoci vyhraných parlamentních voleb. Po 4. březnu 1933 se ale situace začala vyvíjet jiným směrem, než nacisté očekávali.⁸⁷

Když A. Hitler nedosáhl úspěchu v Rakousku na poli politickém, začaly se jeho snahy ubírat směrem hospodářským. Hitler byl připraven Rakousko donutit třeba násilím k podání demise. Německo začalo bojkotovat rakouský export. Mezi další opatření patřilo omezení turismu pomocí zavedení vysokého výjezdního poplatku pro občany Německa, kteří cestovali do Rakouska. Pomocí rakouské NSDAP propagovalo Německo nacismus. Propagace byla vedena mimo jiné také ve formě letáků shazovaných z letadel. Němci shazovali letáky s klamnými informacemi o rakouské vládě. Propaganda probíhala také za pomoci listů *Össterreichischer Pressedienst* vydávaných stranou NSDAP. Tyto akce byly pouhým předvojem událostí počínajících v květnu 1933, kdy začalo docházet k otevřeným konfliktům a bojům. Strana NSDAP několikrát do měsíce prováděla bombové útoky mířené hlavně na rakouské vládní budovy, železnice a veřejná prostranství. Za účelem donucení rakouské vlády k podání demise, vedla NSDAP i atentáty na vládní představitele. Jeden z atentátů byl zaměřen i na kancléře E. Dollfusse.⁸⁸

---

⁸⁴ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 141.

⁸⁵ Tamtéž, s. 141-142.

⁸⁶ Tamtéž, s. 134.

⁸⁷ Tamtéž, s. 138.

⁸⁸ Tamtéž, s. 140.

4.3 Nezdařený atentát na E. Dollfusse

Dne 3. října 1933 byl kancléř E. Dollfuss postřelen. Stalo se to poté, co opustil s Fritzem Stockingerem budovu parlamentu. Naproti nim se vydal muž, který E. Dollfussovi jako zástěrku podával dokument a najednou z jednoho metru na kancléře vystřelil. Do toho zakročil F. Stockinger a snažil se kancléři pomoci. Díky F. Stockingerovu zásahu nemohl atentátník podruhé dobře zamířit. Jedna rána zasáhla Dollfussův hrudník, kde měl v šatech v náprsní kapse schovanou tabatěrku, která mu zřejmě zachránila život. Střela po nárazu do tabatěrky způsobila kancléři jen lehké poranění. Druhá kulka byla mířena do paže. Po incidentu byl E. Dollfuss ihned dopraven do nemocnice.⁸⁹ Aby uklidnil rakouské občany, promluvil ještě téhož dne ze své pracovny do rozhlasu. Snažil se tak zamezit případným klamavým zprávám o jeho zdravotním stavu. Současně poděkoval přátelům a lidem, kteří na něj mysleli. Ujistil rakouské obyvatelstvo, že bude plnit své povinnosti i přes své zranění. V novinách v Československu vyšel dne 4. října článek, ve kterém byla uvedena část Dollfussova proslovu: „Šťastnou náhodou jsem unikl vážné pohromě a jsem tak teď svěží a čilý, že mohu mluvit do rozhlasu. Nehodlám vylíčit onu událost, neboť to již obstarají noviny, a chci jenom říci, že i nadále sám osobně budu odtud řídit vládní věci.“⁹⁰ Atentátník byl dopaden. Jmenoval se Robert Dertil a byl oddaným nacistou. Po tomto atentátu si kancléř E. Dollfuss uvědomil, že každý den může být jeho posledním. E. Dollfuss dokonce pronesl větu: „Jednou mě chytí tak jako tak.“⁹¹

4.4 Další boje s NSDAP

Všechny tyto události vedly k zákazu NSDAP v Rakousku, ke kterému došlo dne 19. června 1933. I přes zákaz nacistické strany německá propaganda a teror pokračovaly. I nadále se pašovaly zbraně a propagandistický materiál na rakouské území, kde stále probíhaly další a další nacistické útoky.⁹² Pod tíhou nacismu byl ve

---

⁸⁹ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 208-209.

⁹⁰ HLAS LIDU. *Dollfuss mluví*. 1933, roč. 28, č. 2, s. 1.

⁹¹ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 209.

⁹² JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 140.

Vídni dne 10. listopadu 1933 obnoven trest smrti a to za teroristické trestné činy, za zhářství a také pro pachatele pumových atentátů.⁹³

I přes svá protinacistická opatření se snažil E. Dollfuss s Německem vyjednávat. Na den 8. ledna 1934 byla domluvena schůzka mezi nacistickým politikem Theodorem Habichtem a E. Dollfussem. T. Habicht se snažil udržet si své postavení vůdce rakouské NSDAP. Německý kancléř chtěl vyjednat pro Rakousko dohodu, která by zajišťovala státu rovnocennost s Německem. Po A. Hitlerovi požadoval, aby se v případě normalizace německo-rakouských vztahů došlo k „porakouštění“ rakouských nacistů. Jinak řečeno požadoval po A. Hitlerovi zachování alespoň vnitřní politiky Rakouska v rukou státu. T. Habicht dostal od A. Hitlera plnou moc, aby v této záležitosti mohl jednat. K jednání nakonec ale nedošlo. T. Habicht sice do letadla 8. ledna 1934 nastoupil, do Vídně ale nepřiletěl, jelikož byl během své cesty diplomaticky odvolán. K odvolání schůzky došlo zřejmě na Starhembergovu apelaci. Hrozil, že v případě přistání T. Habicha ve Vídni povstanou složky *Heimwehru*. Na základě dalších nacistických útoků a bojů byla rakouská Ministerská rada nucena rozhodnout dne 5. února 1934 o podání stížnosti Radě národů na neustálé narušování rakouské územní integrity Německem. Na tuto stížnost zareagovaly velmoci dne 17. února 1934 prohlášením o nezbytnosti zachovat rakouskou nezávislost na základě znění mezinárodních smluv. V následujícím měsíci podepsal E. Dollfuss za Rakousko pakt s Itálií a Maďarskem. Pakt vstoupil do povědomí jako Římské protokoly. Hitlerova zlost vůči nepříznivému vývoji s Rakouskem neustále narůstala.⁹⁴

V červnu 1934 odjíždí A. Hitler jednat s B. Mussolinim do Benátek. Od jednání si A. Hitler sliboval posun v otázce Rakouska. Všechny Hitlerovy návrhy narazily na Mussoliniho nesouhlas. Italský vůdce zavrhl možnost, že by na místo E. Dollfusse mohla být dosazena jiná politická osoba, zamítl i vypsání nových voleb v Rakousku a stál si za názorem, že Rakousko musí zůstat nezávislým státem. V důsledku na neuspokojivá jednání v Benátkách se rozhodl T. Habicht o uskutečnění násilného puče. T. Habicht byl připraven provést puč za pomoci zmobilizování všech nacistických jednotek v Rakousku.⁹⁵

---

⁹³ ARBEITER ZEITUNG, *Amtliche Pflicht*, 1933, roč. 46, č. 321, s. 1

⁹⁴ JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: Politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1. Vyd. Praha: Dokořán, 2004, s. 145-146.

⁹⁵ Tamtéž, s. 147-148.

5. SMRT ENGELBERTA DOLLFUSSE

5.1 Přípravy puče

Z pověření T. Habichta bylo pod vedením Fridolina Glasse seskupeno vojsko, složené hlavně z vojáků, kteří byli z rakouské armády vyloučeni pro jejich nacistické sympatie stejně jako byl F. Glass. F. Glass seskupil vojáky do spolku zvaného *Militärstande*, kteří fungovali po dohodě s Heinrichem Himmlerem pod složkami SS (*Schutzstaffel*) jako 89. standarta. Z řad vyloučených vojáků z rakouské armády si za své spolupracovníky vybral F. Glass Franze Holzwebera, Ottu Planettu nebo Hanze Domese. V rámci příprav na červencový puč uspořádal T. Habicht několik porad. Dne 25. června se sešlo vedení nacistických složek v Zürichu, aby se vedení mohlo domluvit na přípravách puče. Porady se účastnili T. Habicht, Otto Gustav Wächter, F. Glass a Rudolf Weydenhammer.⁹⁶ Dalším místem konání porady se dne 16. července 1934 stal Mnichov. Zde se sešli T. Habicht, Otto Gustav Wächter, F. Glas a R. Weydenhammer ještě s rakouským vůdcem SA (*Sturmabteilung*) Hermannem Reschnym, akce byla smluvena na den 24. července 1934.⁹⁷

Nacistické složky měly v plánu obsadit spolkové kancléřství, kde právě v tu dobu měla zasedat Ministerská rada. Nacisté chtěli přítomné politiky zajmout. V rámci červencového puče měla být obsazena také budova RAVAGU⁹⁸ a městské armádního velitelství. V rámci rozhlasového vysílání chtěli nacisté prohlásit odstoupení Dollfussovy vlády. Doufali, že po tomto prohlášení dojde k povstání spolkových zemí za pomoci jednotlivých místních velitelů jednotek SA. Další nacistické jednotky měly za úkol zajmout prezidenta W. Miklase, pomocí něhož měl být jmenován nový kancléř. Povstalecké jednotky měly jasného kandidáta na tento post, byl jím nacisty oblíbený štyrský zemský hejtman Anton Rintelen. Dr. Anton Rintelen byl rakouským vyslancem v Itálii. I přesto, že byl A. Rintelen křesťansko-sociálním politikem, byl dne

---

⁹⁶ BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 14-15.

⁹⁷ Tamtéž, s. 21. -22.

⁹⁸ Budova rádia Vídeň.

11. července 1932 osloven R. Weydenhammerem a jeho nabídku přijal. Za pomoci těchto kroků, mělo dojít k pádu Dollfussovy vlády.⁹⁹

5.2 Plány puče se komplikují

V den plánovaného puče došlo ale k nepředpokládaným komplikacím. Dne 24. července 1934 téměř ve tři hodiny se dozvěděl R. Weydenhammer od A. Rintelena o zrušení zasedání vlády. Plán spiknutí připravovaný na den 24. července 1934 musel být zrušen. R. Weydenhammer společně s F. Glassem a O. G. Wächterem museli zastavit celou akci, která už byla ve svých počátcích. Poté se velitelé akce domluvili, že puč bude proveden následující den, tedy dne 25. července 1934. Účastníci akce se měli sejít podle konečných slov F. Glasse v 8:00 hodin. Následující den se situace opět zkomplikovala poté, kdy jednomu členu z jednotek SS utekl jeden ze čtyř zadržených policistů. K útěku policisty došlo asi ve 12:30 hodin, kdy už akce byla v plném proudu, a nacisté se chystali k budově rakouského kancléřství.¹⁰⁰

O plánovaném přepadení věděl také kriminální inspektor Johann Dobler, který se na poslední chvíli rozhodl, i přes strach z nacistů, jejich plány prozradit. V kavárně Weghuber se sešel J. Dobler s Karlem Mahrem, pobočníkem ministra E. Feye, kterému předal informace o již započaté akci. K. Mahr neprodleně informoval ministra E. Feye, který se v tu dobu účastnil již probíhajícího jednání ministerské rady. Ministr Fey pověřil K. Mahra, aby informaci prověřil a přišel mu říct více. V 11: 45 hodin informoval E. Fey, již o prověřené informaci kancléře E. Dollfusse. Kancléř požádal E. Dollfusse, aby informoval také ostatní účastníky zasedání a poté zasedání rozpustil. Dodal ještě: „*Prosím, aby zde zůstali státní sekretář pro bezpečnost pan Karwinsky, státní sekretář pro armádu pan generálmajor Zehner a pan ministr Feye.*“¹⁰¹

Komplikace nastaly i při přepadení budovy RAVAGU. Z důvodu předešlého pumového útoku na budovu rozhlasu byl objekt více střežen. Pověřenými osobami přepadení byli vedoucí dvou oddílů 89. standarty SS H. Dolmes a Erich Schredt. Přepadení budovy provedli oblečení v civilu pouze se zbraněmi v ruce. Při vstupu do budovy byl první obětí útoku Henrich Cermak, který se nacistům jako jediný z hlídky

---

⁹⁹ BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 16. -18.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 30- 42.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 44- 46.

postavil. Další obětí byl rozhlasový úředník Kaufman, který se šel podívat, co se děje. Po zajištění zaměstnance rozhlasu Lothalera se nacisté dostali do rozhlasové místnosti a donutili hlasatele Theodora Ehrenberga přečíst do rozhlasu předem připravená slova: „*Před několika okamžiky odstoupila vláda kancléře Dollfusse. Sestavením nové vlády byl se souhlasem prezidenta Miklase pověřen ministr Rintelen.*“ Povstalci však neměli ponětí, že v budově je ještě jedna rozhlasová telefonní centrála, odkud byla přivolána policie a také vypnut hlavní vysílač. Budova byla obklíčena a jednotky 89. standardy SS byly pozatýkány až na jednoho z vedoucích jednotek, E. Schredta, který byl při přestřelce zasažen a zemřel. Přepaden měl být také ústřední telegrafní úřad. K jeho přepadení ani nedošlo, jelikož se dostavili pouze dva povstalci z patnácti, a proto byl útok na ústřední telegrafní úřad zrušen.¹⁰²

5.3 Smrt Engelberta Dollfusse

Do budovy kancléřství se nacisté dostali téměř bez potíží za pomoci vojenských a policejních uniforem. Ve chvíli, kdy nacisté do budovy pronikli, byl rakouský kancléř s E. Feyem a Carlem Karwinským ve své pracovně. O proniknutí nacistů byli informováni krátce před jednou hodinou odpoledne policistou, který nacistům unikl. V tu chvíli přiběhl Dollfussův osobní ochránce a dveřník Eduard Hedvicek, chytil kancléře za ruku a chtěl kancléře dostat k tajnému schodišti, které bylo ukryto v tzv. rohovém salónu. Do rohového salónu se však nedostali, když brali za kliku, byli zajati nacisty a E. Dollfuss byl jedním z nacistů postřelen.¹⁰³ Zajetí úředníci byli zavřeni F. Holzweberem a O. Planettou do jedné místnosti. E. Dollfuss ležel těžce zraněný na zemi v rohovém salónu. Byl dvakrát střelen do krku. O. Planetta si všiml, že E. Dollfuss otevřel oči a snažil se něco říci. Kancléř, který už nemohl téměř mluvit, prosil o kněze a lékaře. Jeho přáním také bylo, aby jeho žena a děti byly poslány k B. Mussolinimu. Věřil, že se o ně postará. Poté E. Dollfuss ztratil vědomí, když se znovu probral, vyžádal si E. Feye. První jeho slova byla: „Jste zdrav? Co je s ostatními ministry?“ Poté co E. Fey řekl, že jsou v pořádku, poprosil E. Dollfuss také E. Feye, aby se postaral o to, aby se B. Mussolini ujal jeho rodiny. Kancléř byl zcela vyčerpán. Ptal se E. Feye, co se vlastně děje. E. Fey objasnil situaci a sdělil kancléři, že je potřeba zvolit svého nástupce. E. Dollfuss chtěl do úřadu jmenovat K. Schuschnigga nebo E. Feye. E. Fey

---

¹⁰² BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 49-53.

¹⁰³ Tamtéž, s. 47-49.

pro změnu na příkaz F. Holzwebera přesvědčoval kancléře, aby zvolil A. Rintelena. E. Dollfuss na to zareagoval: „*Jen žádné krveprolití! Už je toho dost. Nechci dávat Rakousku někoho, koho Rakousko nechce! Jen žádné krveprolití!*“ Úplně poslední myšlenky E. Dollfusse patřily jeho rodině, řekl ještě téměř nezřetelně: „*Vyříd'te můj poslední pozdrav ženě. A mým dětem. Dbejte o ně.*“¹⁰⁴ Poté kancléř v 16 hodin a 45 minut zemřel na velkou ztrátu krve.¹⁰⁵

Zprávy o Dollfussově smrti se šířily z Vídně rychlým tempem. Národní listy si informace o dění ve Vídni telefonicky ověřily. Dne 26. července 1934 se psalo o smrti E. Dollfusse v Národních listech.: „*Skupina asi 300 národních socialistů, z nichž mnozí byli oblečeni v policejní uniformy, shromáždili se v tělocvičně na Siebensternstrasse, kde jim byli dány zbraně a náboje. Jedno oddělení této skupiny bylo však na místě zatčeno, druhé oddělení vniklo asi o 13. hodině do budovy Ravagu, kde se útočníci vedrali do vysílacích místností, přerušili vysílání Ravagu a potom vlastním hlasatelem rozhlásili vymyšlenou zprávu, že spolkový kancléř dr. Dollfuss odstoupil. Policie hned obsadila celý komplex budov Ravagu a v 15 hodin 45 min. zakončila pomocí oddílu ochranného sboru vyčišťovací akci. Teroristé, kteří vnikli do Ravagu, byli zatčeni a odvedeni. Budova Ravagu pak byla vrácena normálnímu provozu. Chodci na Kärtnerstrasse uspořádali orgánům státní výkonné moci spontánní projev loyality.*“¹⁰⁶

Dále v novinách stálo, že došlo k přestřelce, při které byly zabity tři osoby. Jednou z osob byl policista. Přestřelka si vyžádala také zranění mnoha dalších osob. Dále noviny popisují: „*Vážnější příhoda udála se v kancléřském úřadě. Tam vtrhlo asi 100 nebo 200 národních socialistů, oděných rovněž uniformami vojska a policie a zajali kancléře Dollfusse s bývalým ministrem bezpečnosti Feyem. Policie s Heimwehry obklopila ihned budovu a byl připraven útok. Ale hakenkrajclerů ohlásili s balkonu budovy, že ihned Dollfusse a Feye usmrtí, bude-li útok proveden.*“¹⁰⁷

Krizová situace byla řešena na schůzi na ministerstvu války. Ministři Dollfussovy vlády se měli domluvit, jak budou dále postupovat, aby zajaté kolegy osvobodili. Ministři rozhodli o vydání ultimáta. Nejdéle ve čtyři hodiny odpoledne měli

---

¹⁰⁴ BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 54-57.

¹⁰⁵ DREIDEMY, Lucile. *Der Dollfuss-Mythos: eine Biographie des Posthumen*, Wien: Böhlau Verlag, 2014, s. 36.

¹⁰⁶ NÁRODNÍ LISTY. *Dollfuss zastřelen hakenkrajclerů. Pokus hakenkrajclerů o revoluci v Rakousku-Spolkový kancléř Dollfuss s ministrem Feyem byli přepadeni v budově spolkového kancléřství a drženi teroristy jako rukojmí*. 1934, roč. 74, č. 203, s. 1.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 1.

dle ultimáta propustit spiklenci zajaté osoby. V případě, že by se tomu tak nestalo, byly připravené zasáhnout rakouské policejní a vojenské složky. Když se přiblížil čas, kdy ultimátum mělo končit. Vyšel na balkón spolkového kancléřství v doprovodu nacistů E. Fey, na kterého bylo mířeno zbraněmi, a prosil, aby bylo ještě od zásahu upuštěno. Dále žádal o zmocněnce, kteří by s nacisty vyjednávali. Poté se spojení mezi útočníky a vyjednávací stranou v Ravagu i v budově kancléřství odmlčelo, a to až do 17 hodin.¹⁰⁸

5. 4. Dozvuky puče

Během zasedání zvláštní ministerské rady, které se účastnili také policejní prezident Dr. Seidl, vídeňský starosta Richard Shmitz a rakouský vyslanec v Itálii dr. A. Rintelen, ministerská rada společně s prezidentem W. Miklasem, který se zasedání účastnil jen telefonicky, rozhodla s teroristy nevyjednávat. Současně byl na schůzi předán dopis od ministra E. Feye, kde kancléř E. Dollfuss vyjadřuje souhlas s každým jeho nástupcem, pokud bude schválen prezidentem W. Miklasem. V návaznosti na tento dopis určuje W. Miklas Dollfussovým nástupcem ministra dr. K. Schuschnigga.¹⁰⁹

A. Rintelen byl téměř po celou dobu puče v hotelu Imperial. Poté, co si ho K. Schuschnigg nechal zavolat, účastnil se také ministerské rady. Na zasedání bylo však už téměř jisté, že je jeho osoba s pučem spojována. A. Rintelen byl odveden do kanceláře, kde se ve večerních hodinách pokusil spáchat sebevraždu.¹¹⁰

Nacisté uvěznění v budově se snažili ještě vyjednávat. Požadovali, aby byli převezeni na německé hranice. Stále ještě měli v rukou kancléřství i se zajatci. Ministři Neustädter-Stürmer a Zehner vyjednávali s F. Holzwebrem. Přislíbili, že nacisté budou převezeni na hranice s Německem. Vozy s nacisty však zamířily k policejním kasárnám.¹¹¹ K usmrcení E. Dollfusse se nakonec vrah přiznal, byl jím O. Planetta.¹¹²

V Rintelenově pokoji v hotelu Imperial byly nalezeny nejen dokumenty usvědčující A. Rintelena ze spolupráce s nacisty, ale také dokumenty na základě kterých

---

¹⁰⁸ NÁRODNÍ LISTY. *Dollfuss zastřelen hakenkrajclery. Pokus hekenkrajclerů o revoluci v Rakousku-Spolkový kancléř Dollfuss s ministrem Feyem byli přepadeni v budově spolkového kancléřství a drženi teroristy jako rukojmí.* 1934, roč. 74, č. 203, s. 1.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 1.

¹¹⁰ BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř.* Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 64-66.

¹¹¹ Tamtéž, s. 67-71.

¹¹² Tamtéž, s. 75.

mohli být obviněni další politici. V případě úspěšného průběhu, byla už vyjednána nová vláda schvalovaná nacisty. Účastníci útoku se pokusili unést. A. Rintelena z nemocnice, kam byl převezen po svém pokusu o sebevraždu, několik z nich bylo zatčeno. Po tomto incidentu byl i přes svůj vážný stav A. Rintelen převezen do vazební věznice. Rintelenův majetek byl zabaven.¹¹³

Dne 26. července 1934 A. Hitler z obav, že bude Německo spojováno s pučem v Rakousku a s vraždou rakouského kancléře, nechal vydat oficiální prohlášení. V prohlášení stálo, že i když Rakousko nechalo rakouské povstalce volně odejít do Německa a nepozatýkalo je, tak německá vláda vydala nařízení po překročení Německých hranic rakouské povstalce zatknout. Německý vyslanec ve Vídni dr. Rieth byl na základě toho, že neinformoval Německo o dohodě volného odchodu povstalců do Německa, ze své funkce odvolán.¹¹⁴

B. Mussolini poskytl Dollfussově manželce A. Dollfussově letadlo, kterým byla dne 26. července 1934 převezena z Itálie do Vídně. V dobu, kdy byl E. Dollfuss zavražděn, pobývala jeho žena i s dětmi v lázních v Riccione. V Itálii měla rodina trávit společně prázdniny.¹¹⁵ Rakev s mrtvým kancléřem byla převezena z budovy kancléřství z Ballhausplatzu do vídeňské radnice a byla zde otevřena, aby se s rakouským kancléřem lidé mohli rozloučit. Dle novin Reichspost Dollfussovu rakev navštívilo 100. 000 lidí. V sobotu dne 28. července se s Dollfussem rozloučili při smutečním obřadu mimo rodiny také politické elity evropských zemí.¹¹⁶ Reichspost psal o Dollfussově smrti jako o nesmírném neštěstí v článku Spolkový kancléř zabit rukou vraha. Rakousko dle novin přišlo o naprosto jedinečnou osobu.¹¹⁷

Vdova A. Dollfussová dne 11. března 1938 opustila i s dětmi Rakousko. Rodina odešla nejprve do Československa. Odtud se v září 1938 dostala do Anglie, kde děti Rudi a Eva Dollfussovi nastoupili na internátní školu. Dne 25. února 1973 zemřela A. Dollfussová. Dcera Eva zemřela v lednu 1993.¹¹⁸

---

¹¹³ BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968. Magnet, s. 83-84.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 80-81.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 82.

¹¹⁶ DREIDEMY, Lucile. *Der Dollfuss-Mythos: eine Biographie des Posthumen*, Wien: Böhlau Verlag, 2014, s. 41-42.

¹¹⁷ REICHSPPOST. Spolkový kancléř Dr. Dollfuss zabit rukou vraha!, 26. 6. 1934, roč. 41, č. 205, s. 1.

¹¹⁸ DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994, s. 9-10.

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce bylo analyzovat osobnost rakouského kancléře a tvůrce stavovského státu Engelberta Dollfusse, a to převážně ve 30. letech 20. století. Je důležité zmínit, že rakouský kancléř byl zabit ve chvíli, kdy Rakousko bylo vystaveno většímu tlaku ze strany německých nacistů, než tomu bylo za jeho politické kariéry.

Faktem, který nelze opomenout je, že ve chvíli, kdy se E. Dollfuss stal kancléřem, bylo Rakousko v hluboké hospodářské a ekonomické krizi. Rakouský kancléře, který byl považován zprvu za dočasného kancléře, musel projevit značné diplomatické vlohy, aby svou zemi z této krize vyvedl. Při vyjednávání půjčky z Lausanne uzavřené dne 15. července 1932 komplikovala vyjednávání sama rakouská vláda, která nesouhlasila s podmínkami smlouvy. Politická rozpolcenost a rivalita mezi stranami situaci kancléři také neulehčovala. Vytvořením koalice v roce 1932 Křesťansko-sociální stranou, Landbundem a Heimatblockem zřejmě také nebylo nejšťastnějším Dollfussovým krokem, jelikož názory stran se ideologicky příliš lišily a navíc měla vládní koalice převahou jediného hlasu. Na druhou stranu byla jediným možným krokem poté, co sociální demokraté odmítali spolupráci se stranou křesťansko-sociální.

Zkušenosti, které získal při spolupráci s proněmecky smýšlejícími politickými stranami v koalici a vzrůstající popularita NSDAP v Rakousku, v kancléři vyvolávala obavy. Pravděpodobně díky těmto faktorům se E. Dollfuss chopil příležitosti, když v březnu 1933 v dobré víře ve prospěch hlasování odstoupili prezidenti Národní rady, a využil formálního nedostatku rakouského parlamentarismu a parlament rozpustil. Poté začal rakouský kancléř podnikat další kroky, směřující k autoritativnímu režimu. Mezi tyto kroky patřil například i zákaz politických stran. Jeho snahy byly zakončeny dne 1. května 1934 rakouskou ústavou, která poukazovala na autoritativní režim.

Z Dollfussova jednání lze zároveň vyčíst, že jeho počátečním úmyslem nebylo z Rakouské republiky vytvořit fašistický stát. Z jednání mezi ním, B. Mussolinim a nacistickým Německem lze zpozorovat, že k vytvoření fašistického státu dospěl mimo jiné i pod tíhou dané situace. E. Dollfuss nechtěl v žádném případě dovolit, aby bylo Rakousko začleněno pod nadvládu nacistického Německa. Jeho hlavní snahou bylo, aby si Rakousko zachovalo svou suverenitu. Itálie, v čele s B. Mussolinim, mu poskytovala

jisté záruky, že Německu nedovolí, aby si A. Hitler území násilně nárokoval. B. Mussolini za svou ochranu požadoval loajalitu rakouského kancléře a bylo i v jeho zájmu, aby Rakousko zůstalo neutrálním státem.

Osobnost Engelberta Dollfusse je dodnes sporná. Na rakouského kancléře nelze nahlížet z pohledu mučedníka ani jako na rozhodného diktátora. E. Dollfuss byl nepochybně schopným politikem, o čemž svědčí také jeho politická kariéra. Šel pevně za svými cíli.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

BAUMAN, Vladimír a Miroslav HLADKÝ. *První zemřel kancléř*. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968.

BENAY, Jeanne, *L'Autriche (1918-1938): recueil de textes civilisationnels*. Mont-Saint-Aignan. Centre d'études et de recherches autrichiennes, Publikations de l' université de Rouen, 1999.

DOLLFUSS, Eva. *Mein Vater: Hitlers erstes Opfer*. Wien: Amalthea, 1994.

DREIDEMY, Lucile. *Der Dollfuss-Mythos: eine Biographie des Posthumen*. Wien: Böhlau Verlag, 2014.

GUNTHER, John. *Evropa-Jaká je?* 3. Vyd. Praha: Fr. Borový, 1936.

HARVEY, A.D. *Austria's diminutive dictator*. History Today. 2009.

JEŘÁBEK, Martin. *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. 1.Vyd. Praha: Dokořán, 2004.

KONRÁD, Ota. *Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko 1918-1933*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012.

SCHAUSBERGER, Franz. *Letzte Chance für die Demokratie: die Bildung der Regierung Dollfuß I im Mai 1932 : Bruch der österreichischen Proporzdemokratie*. Studien zur Geschichte der christlich-sozialen Parteien. 1. Vyd. Wien: Böhlau, 1993.

ŠEPTÁK, Miroslav. *Engelbert Dollfuss a střední Evropa 1932-1933*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická, Ústav světových dějin, Seminář nejnovějších dějin.

TÁLOS, Emmerich. *Das Austrofaschistische Herrschaftssystem Österreich 1933-1938*, 2. Vyd., Wien: Lit, 2013.

VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a rev. Vyd. Praha: Lidové noviny, 2002.

WENNINGER, Florian, ed., DREIDEMY Lucile. *Das Dollfuss/Schuschnigg-Regime 1933-1938: Vermessung eines Forschungsfeldes*, Wien 2013.

Národní listy 1933- 1934

Jihočeské listy 1933

Hlas lidu 1933

Arbeiter Zeitung 1933

Neue Freie Presse 1934

Reichspost 1934

SEZNAM PŘÍLOH

1. Foto Engelberta Dollfusse
2. Engelbert Dollfuss s manželkou a dětmi
3. Mrtvola Engelberta Dollfusse v budově rakouského kancléřství

Příloha č. 1: Foto Engelberta Dollfusse

Zdroj: <http://rexcz.blogspot.cz/2013/07/dollfuss-rakousky-vlastenec-2004.html>

Příloha č. 2: Engelbert Dollfuss s manželkou a dětmi

Zdroj: <http://www.eclecticatbest.com/2011/08/assassination-of-engelbert-dollfuss.html>

Příloha č. 3: Mrtvola Engelberta Dollfusse v budově rakouského kancléřství

Zdroj: <https://iconicphotos.wordpress.com/tag/engelbert-dollfuss/>